

Viceadmiral
JOSIP ŽUŽUL

Ratna mornarica i ostale snage na jadranskom vojištu — bitan element bezbjednosti zemlje i šireg rejona Sredozemlja

*»Ja to hoću da podvučem da bih istakao da je vaš
jedini cilj odbrana našeg mora, odbrana naše obale,
odbrana naše socijalističke zajednice...«*

Tito

Po svom položaju Jugoslavija je pomorska zemlja čije je more sastavni dio Sredozemnog basena. Naše more je kroz vjekove služilo »kao prozor u svijet« narodima koji su naseljavali njegove obale i otoke. Zato je ono za sve njih, u svakom slučaju, imalo strateški značaj, koji nije gubio na svojoj vrijednosti nikada, bez obzira na stanje u kojem se zemlja nalazila, na vrstu agresije i ratne sukobe. Vrijednost strateškog značaja našeg mora i danas dolazi do punog izražaja, naročito u realizaciji koncepcije općenarodne obrane, odnosno u vođenju dugotrajnog općenarodnog obrambenog rata, i u najtežoj varijanti rata ako bi nam ga agresor bilo kada nametnuo.

Ulogu naše RM i snaga na jadranskom pomorskom vojištu, uz ostalo, u tom kontekstu, treba posmatrati kao bitan element bezbjednosti naše zemlje, pa i šireg regiona Sredozemlja.

Makar i površna analiza iskustava iz prošlih ratnih sukoba na Jadranu i u Sredozemlju rječito govori, a posljednja dva svjetska rata veoma reljefno su potvrdila — da su more i snage RM odigrali posebnu stratešku ulogu za našu zemlju. Sjetimo se povla-

čenja srpske vojske 1915. u prvom, ili uloge otoka Visa i našeg mora u drugom svjetskom ratu. Događaji i poslije rata, rječito govore da su more i snage RM bile, da su sada i da će ostati jedan od glavnih faktora naše stabilnosti u miru i snage u ratu ako do njege dođe. Prema tome, snage naše RM i sfera dejstva u kojoj djeluje (more, obala, otoci, morske dubine i vazdušni prostor iznad jadranskog pomorskog vojišta) u svakoj varijanti rata imati će značajan uticaj na ishod obrane zemlje u cjelini. Taj osnovni postulat i vrijednost stalno su prisutni u svim našim istraživanjima u pripremi svih snaga namijenjenih za sve sfere dejstva na jadranskom pomorskom vojištu i, na taj način, izvršavamo zadatke koje je pred nas postavio naš Vrhovni komandant, drug Tito, kad je, između ostalog, rekao:

»Mi ćemo nastojati da se više nikada ne dogodi da moramo strahovati da će opet neko porobiti ovaj divni dio naše zemlje i ovo naše divno more. Mi ćemo postići taj cilj da naša RM bude odbrambena sila, kadra da odbrani sve što smo stekli i što je vjekovima bilo naše«.

(Tito — Govori i članci, Izdanje VIZ, knjiga VI, strana 61)

Modernizacija naših oružanih snaga uvođenjem novih sredstava ratne tehnike i opreme, savremenih ratnih brodova u RM, zatim adekvatna organizacija i priprema trgovačke, ribarske, sportske i turističke flote, uz ogroman materijalno-ekonomski potencijal naše pomorske privrede i pomorstva uopće, i odgovarajuća sistematska organizovanost našeg socijalističkog samoupravnog društva — potpuna su garancija uspješne realizacije naređenja našeg vrhovnog komandanta, postavljenog pre dvije i po decenije.

Snage naše Ratne mornarice na jadranskom pomorskom vojištu, odnosno na Jadranskom moru, povezuju u jedinstvenu cjelinu naše jugoslovensko ratište. Naše more je sastavni dio Sredozemnog bazena, odnosno ratišta pa se uzajamno mogu dopunjavati i jedno na drugo uticati. Zbog toga organizacija sadejstva snaga Ratne mornarice i Ratnog vazduhoplovstva, u nekim varijantama ratnih dejstava, može biti od odlučujućeg značaja za našu obranu kao i obranu niza zemalja Sredozemlja. Pored toga treba imati u vidu da se preko Jadranskog mora povezuju i krila južноеvropskog ratišta, koja imaju neposrednu geostrategijsku vezu sa sredozemnim ratištem i Sredozemljem, kao i sa jadranskim pomorskim vojištem i Jadranskim morem, što mora uticati na mjesto, ulogu i sastav i snaga naše Ratne mornarice, pa i snaga našeg Ratnog vazduhoplov-

stva, odnosno svih vidova naših oružanih snaga namjenjenih za obranu ovog djela naše zemlje. Uostalom, snage naše Ratne mornarice na jadranskom pomorskom vojištu, u jednoj od mogućih varijanti ratnih dejstava, mogu da osiguraju *duboku pozadinu* i obranu topografski najjačeg — centralnog dijela naše zemlje, pa uspješna obrana snaga RM na ovom vojištu doprinosi u velikoj mjeri čvrstini i žilavosti cjelokupne obrane zemlje.

Naša je zemlja preko Jadrana povezana sa cijelim svijetom. Upotrebom brodova naše trgovačke mornarice uz zaštitu, obezbjeđenje i prihvata od Ratne mornarice, u nekim varijantama agresije na našu zemlju, može imati posebnu važnost i biti značajan faktor obrane u ratu i uticati na ekonomsku stabilnost zemlje u miru. Primjeri iz drugog svjetskog rata, odnosno događaji u vrijeme raznih pritisaka na našu zemlju veoma su poučni. Nešto slično potvrđuju i događaji na Bliskom istoku i u Africi posljednjih decenija.

I u realizaciji naše vanjske miroljubive politike, snage naše ratne i trgovačke mornarice, odigrale su važnu ulogu u povezivanju sa drugim narodima i zemljama kako u borbi za mir u svijetu tako i u svestranoj ekonomskoj saradnji.

Kao što je to bilo u nedavnoj našoj prošlosti, ratna i trgovačka mornarica životno su vezane jedna za drugu, i jedna bez druge ne može čak ni da opstoji u slučaju rata, pa je i danas, poslije jednog stoljeća, aktuelna misao admirala Mahana, koji je na pitanje: Može li se sadašnja mornarica izgraditi bez trgovačkih brodova? — odgovorio:

»To je neizvjesno. Istorija je pokazala da takva, čista vojno-pomorska snaga može biti sagrađena od despota kao što je bio Luj XIV, ali, ako je to, možda, na oko i moguće, iskustvo je pokazalo da je njegova mornarica ličila na biljku bez korjena koja je ubrzo uvenula.«¹

Treba, također, spomenuti da snage naše RM štite 23% ukupnih državnih granica koje se protežu Jadranskim morem. Poznato je da morska granica u zategnutim situacijama može biti veoma osjetljiva, a jedino je sigurno mogu obezbjeđiti pomorske snage. Uspješna obrana jadranskog pomorskog vojišta snagama naše RM oslobađa krupne formacije naših OS, radi njihove blagovremene i efikasne upotrebe na ostalim vojištima jedinstvenog jugoslovenskog ratišta.

¹ Admiral Mahan »The influence of sea power upon history 1660—1783«.

Ako posmatramo ambijent dejstva osnovnih pomorskih snaga — Jadransko more, njegov hidrografsko-geografski sklop i ostale specifičnosti, možemo konstatirati da na njemu postoje neki od stalno dejstvjućih faktora koji utiču na organizaciju, sastav, pa i na način upotrebe svih snaga naše RM, kao i snaga ostalih vidova oružanih snaga kada dejstvjuu na obali i otocima. To se ispoljava na više načina.

Poznato je da je Jadransko more po širini ograničeno, da je duboko uvučeno u evropsko kopno, tj. da predstavlja zaliv Sredozemnog mora. Zbog toga ono čini veoma važnu pomorsku komunikaciju koja, najkraćim putem, povezuje sredozemni basen i zemlje Afrike, a preko njih i druge kontinente sa srednjom Evropom. Sa druge strane, njegova ograničena širina otežava, gotovo onemoćava, razvoj i upotrebu krupnih klasičnih i savremenih pomorskih snaga i plovnih objekata. To, u velikoj mjeri, opredjeljuje i braniocu i eventualnom agresoru kakve snage ratne mornarice treba da imaju za dejstva na Jadranskom moru.

I hidrografsko-geografski sklop Jadranskog mora, te sastav i razvedenost njegovih obala, daju različite mogućnosti obrani, pa i upotrebi pomorskih snaga i sredstava. Dok je suprotna, zapadna obala Jadrana neznatno razuđena, dotle je naša, istočna obala, veoma razuđena sa brojnim otocima raspoređenim u nekoliko nizova duž obale. Oni svojom konfiguracijom i položajem predstavljaju veliku smetnju svakom agresoru koji bi pokušao ugroziti našu zemlju preko mora. Naravno, to može biti i slabost, ako obala i otoci nisu dovoljno utvrđeni, uređeni i pripremljeni za efikasnu obranu.

Jadranska obala sa svojom konfiguracijom veoma je podesno područje za baziranje i duž-obalni manevar pomorskih, vazdušnih i raketnih snaga. Ona predstavlja pogodnu operacijsku osnovicu za razvoj raznovrsnih borbenih dejstava — operacija na moru i duž obala.

Na kraju, relativno mala širina Jadranskog mora i izrazito izdužen oblik s paralelnim obalama, uslovljava usku povezanost borbenih dejstava na moru, pod morem, na otocima, obalama i u vazduhu, a i zavisnost jednih od drugih.

Konačno, naše more kao sastavni dio Sredozemnog basena koje, preko svog prostora povezuje tri kontinenta, oduvijek je bilo veoma važan region, a sada je, a i u buduće će biti takav prostor, na kojem će se sukobljavati interesi velikih antagonističkih sila i blokova. Svedoci smo neprestanih sukoba interesa u tom regionu. Umjesto da sukobi jenjavaju, oni se poslije drugog svjetskog rata, stalno pojačavaju, a veći intenzitet su dostigli u posljednjoj deceniji, što

je rezultiralo, pored ostalog, i ratnim sukobima u istočnim djelovima Sredozemlja. Stalno prisustvo relativno jakih i mobilnih pomorskih blokovskih i drugih snaga u Sredozemlju, rječito govori da se rješenju ove krize ne može još u dogledno vrijeme sagledati kraj.

S obzirom na to da su u Sredozemlju, pored nacionalnih, prisutne i jake pomorsko-vazdušne snage blokova sa visokim stepenom mobilnosti i manevarskim sposobnostima, te spremne za intervencije u priobalnim zemljama Sredozemnog basena »radi zaštite svojih interesa« — mora se i u nas voditi računa o tome. Ako ni zbog čega drugog, ono zbog mjesta, uloge i ugleda naše zemlje u svijetu, njenog geostrategijskog položaja u tom dijelu svijeta, a posebno zbog njenog društveno-političkog uređenja — samoupravnog socijalističkog sistema i politike nesvrstavanja, pa naša zemlja može biti predmet pritisaka raznih vrsta od strane mogućih agresora.

Zbog svega toga vidljivo je da su RM i ostale snage na jadranskom pomorskom vojištu jedan od bitnih faktora bezbjednosti naše zemlje i siguran oslonac snagama mira u svijetu.